

belijdenis bij besnijdenis

adventspreek ter gelegenheid van heilige doop: Roos van Dijken
over Lucas 1,67-80

Bijbellezing Lucas 1,5-25; 57-66

Bedum, 9 december 2018

ds. Marten de Vries

Gemeente van Jezus Christus, mijn zussen en broers via Hem,

pien ien t lief

‘Waar hestoe pien ien t lief over?’ Zo reageerde m’n vader als hij zag dat mij iets dwars zat. ‘Pien ien t lief’. (Hollands: ‘lichamelijke last’.) Je kunt iets op je lever hebben; of zwaar op je máág liggen. Zonet hoorden we over Gods ‘liefdevolle barmhartigheid’. In de oude vertaling stond: ‘innerlijke barmhartigheid’;¹ de Groot Nieuws Bijbel leest ‘innige barmhartigheid’; maar letterlijker vertaald uit het Griekse origineel gaat het over ‘de dárbewegingen van Gods barmhartigheid’.² Dat klinkt raar. Wij denken eerder aan Gods ‘hárt’ dan aan zijn ‘íngewanden’. Toch is het niet zó gek: iedereen weet wat ‘vlinders in je buik’ zijn. Als je in het Oude Testament leest over ‘barmhartigheid’ staat er overigens oorspronkelijk een Hebreeuws woord dat taalkundig verwant is aan ‘moederschoot’, ‘baarmoeder’.³

“erkent u...”, “belijdt u...”, “belooft u...”

We komen in de buurt van baby’s. We lazen over Johánnes en zijn besnijdenis. Past mooi bij Róós en haar dóóp. Er zijn verschíllen. In Jeruzalem werd een jóngetje besnéden, in Bédum een meisje gedoopt. Elisabet: een oude vrouw; Amanda: een jonge meid. Zacharias: met stomheid geslagen; daar heb ik Arnold nooit op betrapt. Elisabet hield haar zwangerschap vijf maanden voor zichzelf; zolang kon Amanda niet wachten. Roos: vernoemd naar twee oma’s; Johannes niet eens naar z’n vader. Overéénkomst is er evengoed. De oudtestamentische besnijdenis wijst voorúit en de nieuwtestamentische doop terúg naar hetzelfde bloed van de gekruisigde Christus. Zacharia’s lofzang is een belijdenis bij de besnijdenis van z’n zoon. Niet anders is het met het jawoord van de doopouders van het meisje vóór mij.

BELIJDENIS BIJ BESNIJDENIS,

luit het thema dat ik boven deze adventspreek heb geschreven.

De verkondiging voor deze morgen bevat drie onderdelen die parallel lopen aan de drie doopvragen.

De ouders belijden

- **de heiligheid van hun kind,**
- **de leer van de verlossing en**
- **de noodzaak van geestelijke groei.**

¹ NBG-’51.

² ‘σπλαγχνα ελεους θεου ημων’.

³ ‘רחם’ – ‘racham’.

HEILIG KIND

Jezus Gods Zoon, Johannes zijn profeet

De passage waarop wij ons vanmorgen concentreren staat bekend als de ‘Lofzang van Zacharias’. Die volgt op de ‘Lofzang van Maria’.⁴ Er is wat voor te zeggen om het ‘de profetié van Zacharias’ te noemen. Het vers vooraf luidt immers: “Vader Zacharias werd vervuld van de Heilige Geest en sprak deze profetié.” Het ‘Benedictus’ van Lucas 1 volgt op het ‘Magnificat’ van Lucas 1. Vanaf vers 76 behelst de waarzegging tevens een functieomschrijving. Johannes’ vader begint éérst over iets anders maar bezingt vervolgens zijn pasgeboren zoon als ‘proféet van de Allerhoogste’. Engel Gabriël heeft kortgeleden Maria verteld dat het kind dat zij krijgt ‘Zóón van de Allerhoogste’ zal heten.⁵ ‘Zoon’ of ‘profeet’, dat maakt nogal verschil. Maar de overéénkomst is de relatie tot God. Johannes moet de weg klaarmaken voor de Heer. Als ‘getuige’ van het licht dat zal opgaan⁶ moet hij anderen vertellen dat God schuldbewuste mensen wil vrijspreken.

advent = aankomst

“Hij zal een groot man worden” zei de aartsengel vóór Kerst over Jézus. Maar ‘de kleine Johánnes’⁷ zou er ook mogen zijn. ‘De grootste profeet aller tijden’ zou uit hem groeien. Zacharías zag het er tevóren van komen. Jézus zou het achteráf bevestigen: “Onder allen die uit een vrouw geboren zijn is er nooit iemand opgetreden die groter was.”⁸ Hij zou als ‘De Doper’ Jezus’ heraut worden. Zijn wegbereider. De adventsprofeet die Jezus’ aankómst (‘aankomst’: letterlijke betekenis van ‘ad-vent’) mocht aankóndigen. Niet omdat Jézus niet zonder Hem kon. Maar omdat de ménsen dat nodig hadden. “Als bode zal hij voor God uitgaan,” had de hemelse boodschapper gezegd, “met de geest en de kracht van Elia. En zo zal hij het volk gereedmaken voor de Heer.”

zonsopkomst van boven

De engel bij het altaar begon bij de slotverzen van het Oude Testament: “Voordat de dag van de HEER aanbreekt, stuur ik jullie de profeet Elia.”⁹ Jezus zou later herhalen: “Johannes is Elia die komen zou.”¹⁰ De profetérende priéster ziet van alles uit het Oude Testament waar worden. Jesaja 40: “Hoor, een stem roept: ‘Baan voor de HEER een weg door de woestijn, effen in de wildernis een pad voor onze God.’” “De zon komt op, maakt” – in donkere dagen – “de morgen wakker”.¹¹ De nieuwbakken vader orakelt over ‘stralend licht uit de hemel’. We zingen straks over ‘de opgang uit de hoogte’.¹² De zon die – vreemd genoeg – niet opkomt aan de hórizon maar uit de lúcht komt vallen. Gods geschenk uit de hemel: zijn kerstcadeau.¹⁴

tablet en wachtwoord

“Benedictus de Heer, de God van Israël.” Zacharias prijst God. Het is welbeschouwd opvallend dat hij dat níet doet omdat de kindervens van hemzelf en zijn vrouw tenslotte toch nog in vervulling ging. Hij bejubelt Gods ‘liefdevolle barmhártigheid’ voor Ísraël. Zacharias krijgt z’n *tablet*. Hij vult het wachtwoord in: ‘Johannes’ – ‘Jahweh is genadig’. Dát breekt hem z’n mond weer los. Gods maag draaide om toen Hij vanuit de hemel naar de mensen omkeek. Hij was er helemaal beroerd van: ‘zondig en schuldig ter wereld gekomen; van nature bloot aan zijn

⁴ Lucas 1,46-55.

⁵ Lucas 1,32.

⁶ Johannes 1,7-9.

⁷ Naar het boek van Frederik van Eeden.

⁸ Matteüs 11,11.

⁹ Maleachi 3,23.

¹⁰ Matteüs 11,14.

¹¹ Naar Opwekking 733.

¹² ‘ἀνατολή ἐξ οὐρανοῦ’.

¹³ Gereformeerd Kerkboek (’06) gezang 48:4.

¹⁴ In de Septuagint is ‘ἀνατολή’ de vertaling van ‘telg’ (NBG-’51: ‘spruit’) in Jeremia 23,5 Zacharia 6,12.

toorn'.¹⁵ Maar er zit verandering in de lucht. 'De enige Zoon van de Vader' is in aantocht:¹⁶ 'God uit God, Licht uit Licht'.¹⁷ En het besneden priesterzoontje wordt geheiligd om het kóningskind aan te kondigen.

gereserveerd voor Jezus

Kun je het kind van Arnold en Amanda met dat van Zacharias en Elisabet vergelijken? Née. Johannes was een uniek persoon op een buitengewoon moment: het scharnierpunt in de geschiedenis van de mensheid, op de grens van Oud en Nieuw. Meisje Van Dijken heeft haar naam wel mee. 'Jannie' is afgeleid van 'Johannes'; 'Roos' doet denken aan een kerstlied: 'Er is een roos ontloken'.¹⁸ (En 'Jolanda' komt van 'Vi-olanda': alweer een bloem waar muziek in zit.) Toch ook 'já'. Roos is 'in Christus voor God heilig'. God kijkt Roos er niet op aan dat zijzélf geboren zondaar is; maar op 'de heilige ontvangenis en geboorte' van Jézus.¹⁹ Ze is ook géheiligd. 'Gereserveerd' betekent dat. Om samen met haar Heer profetes, priesteres en koningin te zijn. Bestemd om haar doop te beantwoorden met haar belijdenis. Om haar leven te wijden aan Jezus. Om met Hem de koning te rijk te zijn.²⁰

VERLOSSENDE BOODSCHAP

hunkeren naar bevrijding

De achtergrond van Zacharia's profetie is ronduit donker. In zijn lofprijzing is sprake van 'hatende' 'vijanden' die Gods volk 'in de greep' hebben. De engel verschijnt tijdens donkere bezettingsjaren. Het land wordt 'overschaduw'd' door dood en verderf. Israël maakt deel uit van het schier almachtige Romeinse Imperium. De paranoïde Edomitische koning Herodes bezet als zetbaas de troon van Ruths veelbeloofde achterachterachterkleinzoon David. De mensen zuchten. Ze verlangen smachtend naar de langverwachte Messias. Hunkeren naar bevrijding.

Gods Woord voor de keiharde realiteit

Een groepje catechisanten moest onlangs ouders interviewen over Bijbellezen. Een van de vragen was: 'Vind u Bijbellezen fijn?' Een antwoord luidde: 'Niet altijd: er staan vreselijke verhalen in'. Dat klopt: de Bijbel bevat niet alleen *feel good stories*. Gelukkig! God richt zich niet tot mensen in een droomwereld. Zijn Woord landt in de keiharde realiteit van slepende oorlogen en verzuipende migranten. Gods licht schijnt in het dónker. De doop is nodig als een schone luier.

God spreekt als je bidt

God heeft oog voor de wereld in nood. Hoe word je dat gewaar? Door te bidden. Hij antwoordt terwijl de priester de wierook – die de gebeden van het wachtende volk symboliseert²¹ – sprenkelt op de vurige kolen van het gouden reukofferaltaar. Het klinkt vlak voor het gordijn dat het allerheiligste aan Zacharias' zicht onttrekt. Als de oude priester zijn *once in a lifetime*-eredienst vervult, verhoort God het bidden om een baby 'boven bidden en denken'²².

¹⁵ Doopformulier, vraag 1.

¹⁶ Johannes 1,14.

¹⁷ Geloofsbelijdenis van Nicea.

¹⁸ Liedboek ('13) 473.

¹⁹ Heidelbergse Catechismus Zondag 14.36.

²⁰ Naar Heidelbergse Catechismus Zondag 12.32.

²¹ Psalm 141,2.

²² Naar Efeziërs 3,20 – Statenvertaling.

je moet er niet doorheen praten

Hetzelfde groepje catechisanten heeft tips gekregen voor zelf Bijbellezen. Eentje was: zorg dat je je kunt concentreren. Zoek de stilte op. Hoe kwam Zacharias aan zijn visionaire woordenbrij? Doordat God hem met stómheid sloeg; en hij negen maand en acht dagen God niet in de rede kon vallen. Toen hemzélf het zwijgen was opgelegd, kon de Heilige Géést Gods Wóórd doen. Waarom lijkt het dat God niks terugzegt? Misschien omdat jijzelf er steeds doorheen praat?

een zoon op de troon

Als de tong van Johannes' vader loskomt, begint hij over Gods hart, darmen, baarmoeder. 'In de tijd dat de rechters het volk leidden'²³ "Trok de HEER zich het lot van zijn volk aan" zodat Betlehem weer brood had.²⁴ Toen de Romeinen de baas speelden 'bekommerde God zich om zijn volk'. Er kwam weer een zóón van David op de tróón van David. Een verlossende boodschap. Een 'losser'.²⁵ Een 'reddende kracht': 'hoorn van heil en recht'.²⁶

hij ziet het al helemaal voor zich

Gods antwoord op alle ellende van de wereld is Jezus Christus. Als echte profeet spreekt de priester van de dag in de verleden tijd over wat op stapel staat. Hij ziet het al helemaal voor zich. 'De leer van het Oude en het Nieuwe Testament' bestaat niet uit een set dogma's of *do's and don'ts*. Het is 'de ware en volkomen leer van de verlóssing'.²⁷ Het middelpunt is het kerstkind dat zorgt voor redding: vergeving!

blijf in verwachting

Wat schiet een kind daarmee op dat opgroeit met teleurstellingen in een wereld vol spanning? Wie 'de weg van de vrede' kent die in de kerstnacht werd aangelegd,²⁸ kan bidden.²⁹ En... blijft in verwáchting. Elisabet kon geen kinderen krijgen. Maar zij en Zacharias bleven 'vrome en gelovige mensen, die zich strikt aan alle geboden en wetten van de Heer hielden'. Net als Simeon 'zagen ze uit naar de tijd dat God Israël vertroosting zou schenken'.³⁰

generatie na generatie

Ter gelegenheid van Johannes' kinderbesnijdenis klinkt Zacharias' geloofsbelijdenis. Hij ziet Gods verbond met Abraham 'van kind tot kind bevestigd':³¹ Abraham – Isaak – Jakob – Juda – Peres – Boaz – David – opvolger van David; voor wie zijn éígen zoon het pad mag banen.³² Met iederéén die om Jezus' wil Gods kind mag heten.³³ "Geslachten gaan, geslachten zullen komen."³⁴ Grietje – Klaas – Amanda – Roos. Wanneer ze stuk voor stuk eerbiedig bidden en aandachtig luisteren, blijft generatie na generatie meepraten over Gods 'barmhartigheid'.

GEESTELIJKE GROEI

'wat het betekent besneden te zijn'

"Het kind groeide op en werd gesterkt door de Geest." Hoe zal dat gegaan zijn? Vast en zeker zijn papa Zacharias en mama Elisabet hun besnijdenisbelofte nauwgezet nagekomen. Zijn ze de jonge Johannes 'voorgegaan in een christelijke manier van leven'. En hebben ze hem

²³ Ruth 1,1.

²⁴ Ruth 1,6.

²⁵ Ruth, passim.

²⁶ Gereformeerd Kerkboek ('06) gezang 48:1.

²⁷ Doopformulier, vraag 2.

²⁸ Lucas 2,14; Romeinen 5,1.

²⁹ | Petrus 3,7.

³⁰ Lucas 2,25.

³¹ Gereformeerd Kerkboek psalm 105:5.

³² Matteüs 1,1-6a.16.17; Ruth 4,18-22.

³³ Johannes 1,12.

³⁴ Gereformeerd Kerkboek psalm 90:1; rouwkaart Grietje de Blécourt – Hovinga, overleden 17 november 2018.

‘onderwezen en laten onderwijzen om hem te leren begrijpen wat het betekende besneden te zijn’.³⁵ Ze hebben hem natuurlijk verteld over God. Dat Hij bewógen is met mensen; ook met zóndige mensen. Over oude profetieën die voor zijn ogen zouden uitkomen. En waarin Johannes zelf zo’n belangrijke rol zou mogen spelen. Op die manier liepen ze de Heilige Geest niet voor de voéten maar kon de Geest zijn wérk doen. En groeide het kind toe naar zijn levenswerk als volwassen man.

hooggespannen verwachtingen

“Ieder die het hoorde bleef erover nadenken, en vroeg zich af: Hoe zal het verder gaan met dit kind?” Dat staat een paar verzen vóórdát Lucas de lovende woorden van Zacharias uitschrijft. Nee, het zal niet zo zijn dat de mensen hun hoofd schudden en tegen elkaar zeiden: “Wat moet er toch van dit kind terechtkomen?” ‘Met zulke oude ouders?’ of zo. Buren en vrienden van Johannes’ vader en moeder waren diep onder de indruk geraakt van de bijzondere gang van zaken rondom z’n geboorte. Ze zagen God met de jongen bezig. En hadden hooggespannen verwachtingen van dit het kind.

ouders en ouderen

Iedereen bezig met het kind van deze ouders. Het past helemaal bij Johannes. Bij Elia 2.0. Die zou komen om ‘ouders met hun kinderen te verzoenen’ – zo citeert engel Gabriël Maleachi 3.³⁶ Oúders die hart hebben voor hun kinderen; zoals Vader in de hemel hart heeft voor alle generaties. Die hun kinderen bijbrengen dat en waarom ze Jezus nodig hebben. En ouderén die ‘zich geroepen weten de ouders te steunen’ door hun ‘voorbede en voorbeeld’.

niet in de keuken maar in de kerk

God heeft jullie, Arnold en Amanda, Roos toevertrouwd. Ze is niet helemaal van júllie. In de eerste plaats Gods dochter. In de derde plaats een zusje voor de gemeente. Ik doop haar immers niet in jullie keuken aan de Pastoor Martensstraat maar in de Martyriakerk. We zijn met elkaar benieuwd wat er uit haar groeit. Ik heb eerlijk gezegd best wel es buikpijn als ik denk aan al die kinderen die ik in de loop van de tijd mocht dopen. Neem haar mee naar de kerk. Geef de Heilige Geest de kans om haar ‘één te maken met Jezus Christus’.³⁷

een mooie kerstboom

De God van ‘de vader van alle gelovigen’³⁸ “Wil dat wij Hem trouw dienen, met heel ons hart, zonder bang te zijn.”³⁹ “Toegewijd en oprecht, altijd levend in zijn nabijheid,” zo zong Zacharias. Daar maakt God zich nou druk om. Het is zijn diep en innig verlangen dat de kinderen die Hij ons gaf dichtbij Hem leven. En zo – op hun manier – tot een zegen voor andere mensen kunnen zijn. Versier Roos, Arnold, tot een mooie kerstboom. Of, zoals Paulus het zou zeggen: “een onberispelijk kind van God te midden van een verdorven en ontaarde generatie, waartussen zij schittert als een ster aan de hemel.”⁴⁰ Daarvoor is Roos in je buik gegroeid, Amanda. Daarvoor is Roos in de wieg gelegd. Daarvoor wordt Roos vandaag gedoopt.

Amen

³⁵ Doopformulier, vraag 3.

³⁶ Lucas 1,17; Maleachi 3,24.

³⁷ Doopformulier, doopgebed.

³⁸ Naar Romeinen 4, 16.

³⁹ Lucas 1,74.75 – Bijbel in Gewone Taal.

⁴⁰ Filippenzen 2,15.